

zapřísahající láska k národnímu bytu

kultura na stránkách protektorátních deníků

I pavel **večeřa**

Prezentace kultury v českých legálně vycházejících denících v letech 1939–1945 (například *Lidové noviny*, *Venkov* či *Národní práce*) se odehrávala ve znamení nejpřísnější cenzury iniciované a kontrolované přímo nacistickými tiskovými orgány, které také rámcově vymezovaly obsahovou náplň protektorátního tisku. Nic na tom nemění fakt, že autory novinových článků byli čeští žurnalisté a jako cenzoři působili rovněž Češi. Přesto měla kulturní tematika ve srovnání s tematikou válečnou, politickou, ekonomickou a sociální na stránkách protektorátních deníků mnohem volnější pole seberealizace, a to zvláště v jarních a letních měsících roku 1939. Deníky se snažily udržet si v tomto prostoru určitou ideovou kontinuitu s předchozím obdobím a jejich postoje v kontextu prezentace kulturních témat byly diferencované. Postupem doby však denní listy v protektorátu i v této rovině podléhaly stále zřetelnější uniformizaci.

Pro počáteční období existence Protektorátu Čechy a Morava bylo charakteristické zejména výrazné oživení vlasteneckého étosu, který měl především obranný, národně sebezáchovný rozměr. Kulturní stránky protektorátních deníků se obracely ke kořenům české kultury zrozené v moderní podobě v devatenáctém století; vzory hledaly v národním obrození a v tvůrcích představujících pilíře české kultury, v Máchovi, Erbenovi, Němcově, Hálkovi, Nerudovi, Čechovi, Sládkovi, Zeyerovi a dalších. Zvláště silnými impulsy zájmu o národní tradici byly národně identifikační kulturní manifestace, z nichž nejznámější a nejdůležitější proběhla 6. května 1939 v souvislosti s převozem ostatků Karla Hynka Máchy na Slavín na Vyšehradě. Kulturní rubriky nejdůležitějších českých protektorátních listů byly bez výjimky doslova zaplaveny máchovskou tematikou. Obdobnou roli sehrál o několik dní později smetanovský motiv akcentovaný 55. výročí úmrtí Bedřicha Smetany.

Zvláště pro bývalé pravicové listy byla typická jejich odvolávka na tradici národního obrození; v konzervativním duchu glorifikovaly velká jména českého literárního, výtvarného a hudebního nebe devatenáctého století, ve století následujícím se opíraly o autory spjaté s konzervativními hodnotami (například spisovatelé sdružení kolem Máje, ruralisté, J. Hilbert ad.). *Lidové noviny*, ale i na *Právo lidu* navazující *Národní práce*, ústřední tiskový orgán protektorátní Národní odborové ústředny zaměstnanecské (NOÚZ), se v utlumené a zastřené podobě pokoušely dále pokračovat ve své předokupační linii demokratického humanismu, přičemž dokázaly prezentovat rovněž díla bývalých levicových, socialistických a komunistických autorů; například *Národní práce* ještě 20. června 1940, tedy ve dnech pádu Paříže a zhroutení Francie, uveřejnila v kulturní rubrice noticku věnovanou Ivanu Olbrachtovi. V rovině kulturní žurnalistiky zůstávaly zejména *Lidové noviny* i v tomto období zastřeným strážcem modernistického, pluralitního, demokraticky humanistického a často i levicového odkazu literárního

rozmachu předválečné doby. Ještě v roce 1941 se v *Lidových novinách* objevily zmínky o Karlu Čapkovi a jeho díle; například 26. ledna 1941 vyšel sloupek „Jubilejní vzpomínka“, 18. srpna 1940 se objevila v Kulturní kronice noticka „Nová kniha z pozůstalosti Karla Čapka“ (jednalo se o dílo *O lidech*). Právě *Lidové noviny* zřetelně odmítaly program národně egoistického izolacionismu a krotké spokojenosti s pouhou fyzickou sebezáchovou národa, jak to bylo vlastní kulturním rubrikám zvláště některých bývalých pravicových listů setrvalé preferujících sentimentálně patetické a historizující polohy češství. Konzervativní listy namnoze antikvárně zdůrazňovaly národně sebestředný pohled do minulosti vyzdvihující nejenom živoro-dý obsah, ale i přežilé formy české národní emancipace devatenáctého století.

Německo — „brána české slávy“

Reflexe vlivu německé kultury a umění na kulturu a umění české zesílila až od počátku druhé světové války. Český kulturní vývoj byl ovšem vesměs prezentován jako vysoce autonomní; vliv západní (zejména francouzský, méně anglosaský) musel být minimalizován a vliv východní a slovanský (zejména ruský) marginalizován.

Po porážce Francie, která otrásla vírou českého národa v brzkou německou porážku, sice i nadále na stránkách kulturních rubrik protektorátních deníků převažovaly vlastenecky obranné, sebezáchovné tendence akcentující především éru národního obrození a následné výstavby české kultury a její dorůstání do světových parametrů v devatenáctém století, avšak už jednoznačně nedominovaly. Rok 1941 ještě probíhal ve znamení zeyerovského a dvořákovského výročí; stále byla zvýšená pozornost věnována i dalším českým literárním klasikům devatenáctého století, jejichž tvorba zdůrazňovala lásku k rodné vlasti a mateřskému jazyku. Novinář Jaroslav Vozka smysl tohoto úsi-

řídil v *Národní práci* v úvodníku „Živý zájem o národní u“ z 25. ledna 1941 takto:

světlym zjevům dneška dozajista patří živý zájem naší veřejnos-
národní kulturu [...] Zvláště výraznou je skutečnost, že teprve
ní patřičně objevujeme význam naší kulturní tradice. Prožíváme
v krásném písemnictví, tak i ve výtvarném umění návrat k na-
klasikům [...] Soudobý zájem o naši národní kulturu není kon-
kturální. Je rázu mnohem trvalejšího, poněvadž tryská z hloubi
ého snažení o solidní a spolehlivý náš národní světyosti.¹⁾

uběžně docházelo ovšem k růstu reflexe zábavného umě-
měna operetního nebo vaudevilového divadla. Hledala
trální témata, buď nacionálně indiferentní a intelektuálně
ecky nenáročná (jako například běžná, zábavně oriento-
ivadelní a filmová produkce), témata omezená regionálně
ně, pietně interpretovaná témata spjatá s národním obro-
zbařená ovšem svého případného národně rezistentního
teru.

mořádnou pozornost však stále věnovaly protektorátní
eskému hudebnímu umění, zejména dílům Bedřicha Sme-
Antonína Dvořáka, Zdeňka Fibicha a Josefa Bohuslava
era, ale také českému hudebnímu životu obecně, přede-
ak České filharmonii vedené Václavem Talichem, která
ysoce ceněna i v Německu.

lturní stránky protektorátních novin zvláště po roce 1941
ě výrazněji poznamenávala snaha o viditelnější prezentaci
ké kultury. Na poli kulturních rubrik ovšem tato prezen-
álokdy překračovala zdrženlivé meze, mnohdy se naopak
vala v duchu humanizující národní tolerance (jako pře-
e užít prezentaci Stifterova románu *Vítek*). Na poli hu-
a a výtvarném — dílčím způsobem i literárním — byly
sko-německé kulturní vztahy vykládány tak, že Německo
ectví je vlastně jen jakousi „bránou české slávy“, která
edkovává český národní génius vzdálenějšímu publiku;
íklad bývaly nejčastěji uváděny umělecké úspěchy Bed-
metany a Antonína Dvořáka v Německu, odkud se jejich
ká sláva šířila dále. Prezentace německé tvorby se stá-
vnou součástí skladby kulturně orientovaných částí pro-
tních raniků; prostor ovšem v tomto kontextu dostávali
ažující mře autoři osmnáctého a devatenáctého století
hann Wolfgang von Goethe, Friedrich Schiller, Gotthold
m Lessing, Heinrich von Kleist, Detlef von Liliencron,
Grillparzer, Gottfried Keller a další. Soudobí němečtí
se naopak téměř nedostali ke slovu. Ještě silněji se pre-
německé kultury prosadila po přepadení Sovětského
v červnu 1941 a nástupu Reinharda Heydricha do úřadu
jčího říšského protektora na podzim 1941; jednalo se
iž o čtvrtinu až třetinu všech příspěvků kulturních rubrik
orátních listů věnovaných tematice, která byla nějakým
em spjata s německým kontextem, kulturním, vědeckým
leckým. Podíl těchto příspěvků měl kolísavý charakter,
al se však nárazově ve zlomových okamžicích, například
bí první heydrichiády. Vedle klasiků se velké pozornosti,
a v podobě recenzí, dostávalo německým regionálním

prozaikům, kteří by za jiných okolností sotva překročili přiroze-
né hranice svého literárního vlivu. Častým objektem prezentace
německé kultury v protektorátním tisku byla německá klasická
hudba, samozřejmě s vyloučením autorů židovského původu.
O dílech, jichž se v průběhu zrodu moderního německého ná-
roda v devatenáctém století zmocnila nacionalistická symbolika
a opletla je svou rétorikou, se referovalo s posvátnou úctou.

Germanizační membrána a kultury v alianci

Vedle německého kulturního světa se sahalo především po umě-
leckých plodech italské kultury a literatury, hlavně po raně mo-
derní tvorbě éry risorgimenta (Alessandro Manzoni), ale i po li-
terárním profétovi fašismu Gabriellu d'Annunziovu, či dokonce
protagonistech futurismu. Záchytné body však poskytovaly i li-
teratury španělská (klasika zlatého věku či barokní poezie Luise
de Góngory), skandinávská (zejména realistický a naturalistický
román), rumunská (například díla Liviu Rebreanu), finská, ma-
darská, chorvatská či bulharská; vesměs šlo o kultury zemí, jež
se s Německem nalézaly v politické alianci. O slovenské tvorbě
se vcelku mlčelo, recenze na díla sovětská (ruská) či americká se
objevovala jen zcela výjimečně — přesněji pouze do 22. červ-
na, respektive 7. prosince 1941. *Lidové noviny* v duchu svého

Výstava válečného malíře Vollbehra

Praha, 14. června, LHM. — V Umělecko-prů-
myslovém muzeu v Praze se ženají přípravy na
velkou výstavu německého válečného malíře,
prof. Ernsta Vollbehra. Vollbehr zachytil obra-
zové budování západního státu a výjevy z politič-
tátní prot. Pol-Šu, Francii a Anglii a naposledy
i politič. tažení na Jihovýchodě. Tyto jeho bar-
vérné obrazové dokumenty jsou umístěny ve dvou
sálech. Profesor Vollbehr dorazil osobně na vý-
stavní přípravný pracoviště.

Vollbehr v rozhovoru se zpravodajem korpora-
čence „Landeszeitung Böhmen-Mähren“ sdělil své
víci, jak se vznikal a získal svoji osobitost a vy-
raznost. Vímekem a neoprávněným výtvarným
školitelé Hitlerem. Tato rodina trvala i po válce.
Zatím co Vědek zabíjel v Mnichově (München) boj
a moc v Německu, předváděl Vollbehr disparitny
a pronásled. proroctví, které se tehdejšími dělníky
zabývaly příliš vlastenecké. Aby zhlívil svou rodinu, ode-
bral se Vollbehr do říjny a nastal ve všech zra-
dích. Na oltáři, jak se mohlo státně linarovat;
profesor Vollbehr se uměl a pravil: „Dostil jsem
tobu jen z výstřiku svých obrazů, představujících zá-
pady slunce. Za jeden den jsem namaloval dva či tři
západy slunce a uspořádal jsem pak v hotelové síni
výstavu, která pravidelně měla úspěch, a tak jsem
si opožoval peníze. Zvláštní důvěrou jej ocenil pán

Zdravé zuby: **Thymolin**

Africu a poté se odebral do Brazílie. Jeho obrazy
z krajů Amazonky a Rio Negro proslavily Voll-
behra, až jeho mladého, po celém světě. Z Jižní
Ameriky se odebral do oběma světů, kde se
jím předl a velkými výpravami. Vollbehr působil
jako válečný malíř již za politič. tažení proti Ho-
stenstému. Při vypuknutí světové války ho vrchol
velení armády povolalo na frontu jako malíře biter.
Často vyzpovídá v nebezpečí svůj život, projel Voll-
behr bojovým územím na západní frontě od letce-
kých letecké až k Severnímu moři a obrátil své
výjevy ze života na frontě. Jeho díly, které si po-
hřoval ze záskopů, z upatuných balonů nebo letadla,
rozrušily se mu na velkých panoramata. Za světové
války vytvořil více nežli tisíc výtvarných dokumentů,
kterých není žádný jiný národ na světě.

mladý Ind, který obdivoval jeho výstavu a předl
na ni delší dobu. Nakonec koupil dvacet obrazů. Ind,
hlí profesor Vollbehra, odvezl mi tak i k bitu,
který jsem si měl vyplnit podle vlastního uvážení.
Druhého dne brzy ráno jsem chodil se ktem kolem
banky; přepážky ze stávk ovíraly teprve v devět ho-
diu. Bylo mi napádné, že všichni přitůmali se ke mně
chovali velmi uctivě a přívětivě. Ukázalo se totiž
nakonec, že onen mladý indický obdivovatel mých
obrazů byl povoben Nizam lastěrbodský.

Vollbehr se vrátil do vlasti teprve, když nacionální
socialismus převzal moc. „Nejprve jsem namaloval po-
politnou pracovní bitvu z 1. května 1933, pak jsem
vytvořil velký obraz prozatímní říšského sjedru
strany; i ján díla.“

Ltvo vltádný malíř působil Vollbehr také v této
válce. Berlínská Zbrojnice uspořádala na podzim ro-
ku 1939 výstavu jeho malířské kofiny z blekové vál-
ky omnitní dnů v Polsku. V Mnichově (München)
byla v září 1940 uspořádána pak výstava jeho 120
barvěných obrazových dokumentů o budování západ-
ního státu, výjevy z ponosu bojových vojáků v Belgii
a Holandsku a bojů z německého vltvátného tažení
ve Francii; k této ozrazbě přispoujaly nyní další díla
ze Srbska. Vollbehr doprovodil pak zpravodaje po
tomto rozhovoru při předlídce vyznamovaných obrazů.
U některých obrazů bylo naposledy zmičeno anglič-
týnami pamamit: „Vollbehr vysvětlil: „Tuto obrazy zá-
stavnou na plátní Vltčové zabořeny z budoce tak bu-
dováním světa podlívají svědčeví, že plitost britské
letavce zabořovaly vltvátné vojenské objekty.“ Vý-
stava profesora Vollbehra bude slavnostně otevřena
v Praze dne 20. června a potrvá 14 dní.

Chlorodont
čistí zubní pasta

Národní práce, 15. června 1941; repro: Host

tradičního úsilí po širším rozhledu dopřávaly relativně široký prostor i japonské kultuře. Jen minimum pozornosti bylo naopak věnováno v době předválečné dominujícímu literárnímu světu francouzskému; zcela mimořádnou záležitostí byla naprosto korektní, jakéhokoliv antisemitského náznaku prostá noticka v Kulturní kronice *Lidových novin* ze 26. ledna 1941 referující o úmrtí velkého francouzského filozofa Henri Bergsona.

Obecně lze konstatovat, že navzdory silné prezentaci německé literární, hudební i výtvarné produkce a zesílené reflexi německého kulturního života na stránkách protektorátního denního tisku neznamenała tato skutečnost ve smyslu ideologickým posun k nacionálně socialistické orientaci. Kulturní rubriky zůstávaly vcelku inertní vůči nacistické ideologii i antisemitské rétorice. Refletovaly — v tomto kontextu samozřejmě v pozitivním duchu — pouze nezbytné minimum: například výročí „klasiků“ rasistických teorií devatenáctého století, Josepha Arthura de Gobineau a Houstona Stewarta Chamberlaina, recenze výstav s antisovětským (výstava Sovětský ráj) a antisemitským (výstava Karla Rélinka) obsahem a také produkci českých aktivisticko-kolaborantských publicistů (Emanuel Moravec, Emanuel Vajtauer, Karel Lažnovský ad.).

Typické pro české protektorátní listy bylo také to, že s oblibou poukazovaly na skutečnost, že „česká kultura nebyla ještě nikdy státem tak účinně podporována“.²⁾ Rovněž vyzdvihovaly fakt, že divadelní sály i koncertní síně jsou hojně navštěvovány, že roste zájem čtenářů o knihy a že výstavní prostory zaplňuje množství lidí. Jako negativní faktor bylo ovšem protektorátními deníky občasné kritizováno to, že se v závěsu vysoké kultury daří parazitovat také tvorbě nevalné umělecké úrovně či přímo kýči.

V přelomovém roce 1942, kdy se vlády nad protektorátní českou kulturou definitivně zmocnil jako ministr školství a lidové osvěty Emanuel Moravec, byly na protektorátní kulturu kladeny nové požadavky. Bylo žádáno „zintenzivnění a znárodnění české kulturní tvorby, s přednostním zřetelem k potřebám, účelu a poslání české práce na vítězství nového životního řádu a na budování nové Evropy“.³⁾ Česká kultura měla fungovat ve prospěch českého národa i německé říše, přičemž měla mezi oběma tvořit aktivní spojovací most. Prostřednictvím české kultury a umění měl český národ „pochopit velikost, osudovost současného německého zápasu“.⁴⁾ Antimodernistické estetické cítění zaostřené na meziválečnou literární a výtvarnou avantgardu se pak bez výjimky projevovalo ve všech protektorátních listech.

Po stránce kvantitativní tvořily značnou část obsahu kulturních rubrik protektorátních deníků příspěvky informující o současném kulturním dění v Německu, recenze na díla německých umělců a vědců i na české hudební či divadelní interpretace německých autorů, referáty o výstavách německých výtvarných umělců v protektorátu, jakož i příspěvky jiného druhu mající vztah k německému kulturně uměleckému světu. Je třeba však konstatovat, že naprostá většina těchto příspěvků měla i nadále odborný charakter a nepřesahovala rozměry korektní, třebaže spíše pozitivně laděné umělecké kritiky. Německá kultura

a umění byly všestranně propagovány a rovněž byly prezentovány jako vzor pro kulturu českou; jen minimálně však byly interpretovány jako instrumenty v zápase o prosazení „nacionálně socialistické revoluce“. Stále opakovaným tématem kulturních rubrik analyzovaného tisku byla rovněž prezentace německé kultury jako „okna do světa“ pro kulturu českou, zejména české hudební umění. V tomto smyslu byla, stejně jako v předchozím období, obzvláště vyzvedávána úspěšná umělecká turné českých hudebních těles v Německu. Listy široce referovaly o vstřícném až nadšeném přijetí Dvořákovy a zejména Smetanovy hudby německými posluchači. „Okno do světa“ pro českou kulturu však fungovalo i jako germanizační membrána, která, jak dokazuje příspěvek „Český film zúčtoval s nepřátelskou propagandou“ Zdeňka Kolbaba uveřejněný 26. srpna 1942 ve *Venkovu*, měla navzdory svým až groteskním dimenzím hluboce pokořující podstatu. Zdeněk Kolbaba zde mimo jiné v souvislosti se zvolenými německými pseudonymy českých herců účinkujících v německých filmech napsal:

Změna jmen českých filmových pracovníků je odůvodňována nutností, aby byla srozumitelná a vyslovitelná i pro návštěvníky říšských kin. Zahájila ji Adina Mandlová, která si zvolila jméno Adina Lil, a budou jí následovat další: Goll Ada — Nataša Gollová, Jahn Irene — Zorka Janů, Kabat Zitta — Zita Kabátová, Witt Hanna — Hana Vítová, Walldorf Friedrich — Veverka Bedřich, Schranil Roland — Raoul Schranil [...] jsou již Pragofilmem pevně angažováni režiséři Frant. Čáp, Miroslav Cikán, který bude v říšském filmu používat jména Friedrich Rittau, M. Frič a Vladimír Slavínský, který bude užívat jméno Otto Pittermann.⁵⁾

Poslední léta

S určitostí lze konstatovat, že z kulturních rubrik analyzovaného tisku vyprchal definitivně po heydrichiádě jakýkoliv národně sebezáchovný patos; místo něj se prosadil důraz na odpočinkovou produkci divadelní, hudební a filmovou, jež byla předmětem hojných recenzí.

V závěrečné fázi existence protektorátu pak byla kulturní sféra omezena restrikcemi totální války; likvidován nebo velmi omezen byl od 1. září 1944 provoz divadel, částečně i kin, výstavy byly rovněž omezeny na minimum, další redukce postihla český protektorátní tisk. Zásah totálního válečného nasazení do kulturní oblasti nemohl ani na stránkách zglajchšaltovaného českého legálně vycházejícího tisku vyvolat nadšenou odezvu. Nejobtaveněji vyjádřil nechuť k tomuto opatření Jaroslav Seifert v *Národní práci*, když napsal:

Totální válečné nasazení v Protektorátě, jehož úkolem je usměrniti všechnu sílu pracujícího lidu směrem k válečnému úsilí, postihne v příštích dnech i náš kulturní život. Řekněme si hned, že jej postihne hluboce a vzhledem k rozmachu věci kulturních i láskyplného poměru, který k nim náš národ chová, i velmi tíživě.⁶⁾

Jaroslav Seifert v článku „Česká kultura ve válce“ uveřejněném 30. srpna 1944 mimo jiné doporučoval nalézt útěchu v české knize a také vyjádřil — s pomocí citace z Moravcova projevu

leži v úlevy, které kulturní pracovníci v procesu totálního režimu nasazení mohou očekávat. Výše zmíněný Seifertův představitel typ pozitivně orientované žurnalistiky, jejímž hlavním cílem byla obrana zájmů české kultury.

omezování kulturního života v Protektorátu Čechy a Morava ve svém důsledku i k omezení kulturních rubrik. Související komplexní redukcí rozsahu protektorátních deníků, které od čátku února 1945 vycházely v podobě jediného listu. Kulturní rubriky byly omezeny na noticky, pouze nedělní vydání obsahovala redukovanou kulturní rubriku.

Na stránce obsahové dominovala v závěrečném období protektorátu v kulturních rubrikách nadále úniková témata, nejvíce recenze na nenáročná divadelní, v menší míře i filmové představení. I po redukcí kulturního života v protektorátu byla soustředěna pozornost věnovat protektorátní deníky hudebnímu životu. Příspěvků souvisejících s tématem německé kultury na stránkách denního tisku ubylo. Poměrně často byla v kulturních rubrikách prezentována výročí známých, ale i pozapomenutých osobností literátů, hudebníků, divadelníků, výtvarníků a vědců předchozího století, jejichž jména postrádala jakýchkoliv konotací politických i národnostních. V posledních třech měsících existence protektorátu se však lze v maximálně redukované kulturní rubrice *Lidových novin* setkat se jmény autorů, kteří zde v posledních letech absentovali: například 1. dubna 1945 uveřejnil list *Lidových novin* straně báseň Fráni Šrámka „Jarní poutník“ či 18. února 1945 zde vyšla recenze románu Václava Řezáče *Stopy v písku*. Velmi zajímavý byl také nebyvalý počet příspěvků s tematikou pohádek a dětského čítiva.

V závěru existence protektorátu se rovněž objevily i pokusy o hodnocení protektorátního období v kulturním kontextu. Na jedné straně byl akcentován význam české kultury v rovině národní sebezáchovy a reflektována důležitost kulturních hodnot pro českou společnost. Jaroslav Seifert například napsal:

„V otřesených okamžicích posledních let, kdy šlo o existenci našeho národa, obraceli jsme se s nebyvalou horoucností ke svým kulturním statkům, a věci, které jsme mnohdy míjeli s povrchností až s lehkomyslností, stávaly se nám v těch dobách záštitou i posvátným majetkem.“⁷⁾

Na straně druhé byl však také konstatován úpadek vkusu zvaný inflací poptávky po uměleckých dílech. Tak V. Havlíková v *Lidových novinách* upozornila: „Pokazil se nám vkus. A šlo o to obět na odbytu. Najednou se nám naláhly stovky korunových děl. V literatuře, ve výtvarnictví, v hudbě.“ Končila výzvou:

K. H. Frank (vpravo) na návštěvě ČTK v Praze 26. 6. 1940; repro: Host

„Vy všichni, kdo máte kompetenci a odpovědnost, netiskněte, nevyšlejte, nevystavujte kých.“⁸⁾

Hodnotit prezentaci kultury na stránkách českých protektorátních deníků s odstupem šedesátí let, která uplynula od osvobození a zániku protektorátu, je komplikované. Na jedné straně posilovaly kulturní rubriky denních listů, zejména na počátku protektorátu, vůli Čechů k národní sebezáchově, na straně druhé však představovaly jeden z dalších „fikových listů“ zdanlivé legitimitě protektorátu, jež maskovala skutečný smysl nacistické politiky vůči českému národu, tedy smysl v podstatě genocidní, likvidační. Na rozdíl od komunistické totality se texty uveřejňované v kulturních rubrikách českých protektorátních deníků vesměs dokázaly ubránit infiltraci nacionálně socialistické ideologie, zvláště od období let 1941–1942 ovšem za cenu hodnotové indiferentnosti a obsahové inferiority, která tak vyhovovala heydrichovsko-frankovské depolitizační koncepci pacifikace protektorátu vykonávané po kulturně politické linii Emanuele Moravcem a jeho aktivistickým kolaboračním aparátem. Po mohutném vzepětí vlasteneckého patosu, po projevech zapřísahajících lásky k národnímu bytu a rodnému jazyku, které byly příznačné pro počátky protektorátu, lze kulturní stránky českého denního tisku let následujících přirovnat ke stroji, který produkcí banalit plní svou hlavní funkci a souběžně (marně) plaší skřípění vlastních chmur a úzkostí.

pavel večeřa (*1969)

historik, spisovatel; působí na FSS MU v Brně

poznámky

1) Vozka, J.: Živý zájem o národní kulturu. *Národní práce* 3, 1941, č. 24, 25/1, s. 1, 2.

2) Kov. (K. Koval /K. Šlais): Česká kultura nebyla nikdy tak podporována jako dnes. *Venkov* 38, 1943, č. 16, 22/1, s. 3.

3) Hloch, V.: Kulturní zaměření. *Venkov* 37, 1942, č. 245, 15/10, s. 1. Tamtéž.

4) Kolbaba, Z.: Český film zúčtoval s nepřátelskou propagandou. *Venkov* 37, 1942, č. 202, 26/8, s. 4.

5) Seifert, J.: Česká kultura ve válce. *Národní práce* 6, 1944, č. 239, 30/8, s. 1.

6) Tamtéž.

7) Havlíková, V.: Co Čech — to muzikant? *Lidové noviny* 52, 1944, č. 337, 22/12, s. 1.